

Posudek školitele na diplomovou práci Bc. Libora ŠTÁHLAVSKÉHO *Kam se poděla dělnická třída na Kladensku?* Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2015. 91 s. + přílohy.

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hlaváček

Cílem předkládané diplomové práce je (slovy autora) zmapovat „osud“ kladenského regionu od druhé poloviny dvacátého století do současnosti prostřednictvím kvalitativního výzkumu, primárně založeného na metodě orální historie. Ve středu zájmu stojí otázka adaptace obyvatel vybraného (ryze) průmyslového regionu na nové podmínky související s lokálními „následky“ transformačního procesu po roce 1989 (jedná se především o privatizaci kladenských oceláren). Zvolené téma lze jistě z pohledu čtenáře považovat za zajímavé, protože badateli nabízí možnost využít kombinaci různorodých historiografických přístupů (např. hospodářské a sociální dějiny, dějiny každodennosti, dějiny mentalit apod.) ke zkoumání nedávné minulosti. Na druhou stranu je však třeba také říci, že takto široce vymezené téma (pokrývající více než padesát let) skýtá určitou „metodologickou past“, zejména pokud jde o přístup k výkladu zjištěných poznatků.

Výsledná práce (bohužel) stojí někde na pomezí mezi pokusem o: 1, mozaiku „útržků“ z každodenního života jedné - pro vybraný region specifické - socio-profesní skupiny obyvatelstva (tj. horníků a slévačů); 2, komplexně pojatou mikro-historickou studii z hospodářských a sociálních dějin (v tomto případě však autor opomíjí klasické archivní prameny, dobové regionální statistiky a širší hospodářský kontext apod.); 3, postihnutí proměny hodnotových názorů „lokálních“ aktérů na pozadí dobového ekonomického a společenského diskursu spojeného s obdobím tzv. transformace v Československu. Právě tato nejasná „tvář“ výzkumu, resp. jeho teoreticko-metodologická perspektiva, představuje největší „kámen úrazu“ předkládaného textu, který je díky tomu jen velmi těžko typově zařaditelný.

Struktura práce byla po formální stránce zvolena správně. Po krátkém úvodu, následuje teoretická část zaměřená na analýzu zdrojů (rešerše odborné a memoárové literatury, stručná charakteristika výzkumného vzorku) a metodologii výzkumu. V empirické části nás dále autor nejprve (možná až příliš stručně) seznamuje s historickým vývojem v kladenském regionu ve zkoumaném období (cca od šedesátých let dvacátého století do současnosti), přičemž hlavní důraz klade na éru po roce 1989, v níž došlo k (z profesního pohledu pamětníků významné) změně ve „starých pořádcích“. Hlavní těžiště práce leží v posledních dvou kapitolách, v nichž autor postupně analyzuje problematiku pracovní, nejprve hornické a následně i ocelářské, každodennosti. V závěru přichází s odpověďmi na dvě v úvodu vyslovené hypotézy (specifický vývoj v regionu „nahrává“ politické levici; vliv ideologie a „nízké“ vzdělanosti v regionu na interpretaci ukončení průmyslové aktivity jakožto „regionální krivdy“).

Za zdařilou (avšak strukturálně nekompaktní) lze považovat kapitolu věnovanou metodologii. Reflektován je zde nejen průběh terénního výzkumu včetně zvoleného

analytického přístupu (obsahová analýza), ale i problematika validity a reliability „sebraných“ dat. Diplomantovi se podařilo natočit celkem osm rozhovorů se sedmi pamětníky a jednou pamětnicí, přičemž polovina z nich pracovala v kladenských dolech, zatímco druhá byla zaměstnána v ocelárnách. Výzkumný vzorek lze považovat za vyvážený a relevantní, jakkoliv by se pochopitelně dalo polemizovat o tom, zda nemohlo být rozhovorů více. Standardní metodologie je pak doplněna o tři samostatné „eseje“ věnované otázce paměti, roli narátora v dějinách a teoriím mentalit. Nedostatek zde nicméně vidím v tom, že poznatky, které na tomto místě autor uvádí, v praktické části bohužel nijak neaplikuje.

Nejrozporuplnější dojmy ve čtenáři zanechává empirická část práce, která na jedné straně bezesporu obsahuje spoustu zajímavých narativů, na straně druhé jako celek působí poněkud „nekonceptně“, což je způsobeno jednak (již zmiňovaným) širokým záběrem diplomové práce (proklamované téma bylo určitě možné časově i prostorově zúžit) a také nedostatkem dalších pramenů (jakkoliv v případě archiválií měl autor nesporně ztíženou pozici tím, že jde o materiály podnikové, které nejsou běžně dostupné). Vracím se tak k problému, který jsem zmínil hned v úvodu posudku: o čem má předkládaná práce být především? O každodennosti horníků či ocelářů, nebo o reflexi proměny jejich postojů (postihnutelných skrze zvolené jazykové prostředky, výkladové vzorce, legitimizační strategie apod.) k „likvidaci“ těžebního a ocelářského průmyslu na Kladensku v 90. letech? Tuto otázku by měl diplomant u obhajoby určitě zodpovědět. Domnívám se, že v prvním případě by musel jít ve svém výkladu více do hloubky a zasazovat vyprávění pamětníků do širšího kontextu, v druhém pak zvolit zcela jinou teoretickou perspektivu, tj. upřednostnit formu a konstruování narací před jejich obsahem, a především využít další dobové textové prameny (s diskursivně vypovídající hodnotou, např. regionální periodika, mediální výstupy, prohlášení apod.).

Za nejpřínosnější aspekt celé práce nicméně považuji fakt, že autor dodržel logický postup (kvalitativního) výzkumu, když si nejprve stanovil výzkumné hypotézy a po sběru a analýze dat na ně čtenáři nabídl „nějaké“ odpovědi (viz str. 84-86), což by měl být postup zcela běžný, ovšem diplomanti jej obvykle nedodržují. Částečně se ale nemohu zbavit dojmu, že design výzkumu byl možná až příliš ovlivněn prvotními autorovými očekáváními, tj. že odpovědi na výzkumné otázky (byť možná nevědomě) byly již „připraveny“ předem. Po gramatické a stylistické stránce pak nelze mít k práci žádné větší výhrady. Jediná formální výtka by snad mohla směřovat jen k citačnímu úzu rozhovorů, který se na několika místech (podobně jako bibliografická norma) rozchází.

I přes poněkud problematickou koncepci celého textu se však jedná o kvalitní diplomovou práci, která po obsahové i formální stránce splňuje všechny předepsané náležitosti. Autor prokázal schopnost samostatně pracovat v terénu, sebraná data analyzovat a následně je interpretovat. Diplomovou práci Libora Šťáhlavského proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 2 („velmi dobře“).**

V Praze, dne 1. 6. 2015

Mgr. Jiří Hlaváček